

– Mēs tiekamies īpašos projektos, kur bez Artūra nevar iztikt. Ja redzu, ka nebūs sliktāk arī ar kādu citu aktieri, tad strādājam. Labu aktieru mums netrūkst. Nav jau arī labi, ja ir par daudz. Jātur rūpe, lai garša saglabātos.

– *Mums ar Džili ir ļoti laba savstarpējā sadarbība, mēs spējam vienoties. Varam sarunāt, kā būtu labāk. Pēdējais gadījums, kad dusmojos, kāpēc vispār un kāpēc man, bija “Džons Neilands”. Bet tajā izrādē mums atkal bija barbers. Es nospēlēju Džonu Neilandu, bet nespēlēšu komēdijā “Ļaujiet izšaut!”. Jā, es varu izvēlēties. Man vairs nav interesanti spēlēt jebko. Varbūt tas nav godīgi attiecībā pret pārējiem.*

Lauris Dzelzītis: – Cilvēks jau no sevis nevar aizbēgt. Es melotu, ja teiktu, ka Artūrs neatkārtojas. Izteiksmes forma var atkārtoties, bet satur citu jēgu. Tas nav vienkārši žests, kas atkārtojas.

Jans VILLEMS van den BOSS: – Vienīgā jēdzīgā zādzība radošajā procesā ir ņemt pašam no sevis, ja viņš zog pats no sevis, lai pārradītu citu raksturu. Lielākajai daļai no mums kustībā, runā ir citu cilvēku elementi. Mēs atpazīstam sevi citos. Artūrs var atkārtoties, bet viņš vienmēr ir lomā.

Rēzija Kalniņa: – Vai, skatoties uz Dastinu Hofmanu vai Džeku Nikolsonu, vai Robertu de Niro visu laiku redzi kaut ko jaunu vai aktieri – lomā? Cilvēks nav fabrika, nevar visu laiku ražot ko jaunu. Aktieris ir suns – dresē viņu! Māci jaunas komandas. Viņš nevar būt dresētājs un dresējamais vienlaicīgi. Viņš no malas sevi neredz. Nav runa par štampiem. Kā vari neatkārtoties? Tu arī, – kā sēdi tagad, sēdēsi arī rīt. Tu arī atkārtojies. Izdomā taču citu pozu! Tā ir dzīve, katru dienu dari vienas un tās pašas darbības: piecelies, klāj gultu... Uz skatuves arī ir dzīve. Runas par atkārtošanos mani kaitina. Viņš jau kuro gadu velk teātri, spēlē gandrīz tikai galvenās lomas. Vesels teātris uz viena cilvēka pleciem. Un kritiķi saka – atkārtojas. Viņi gaida ko jaunu. Es teicu: “Artūr, tev vajag sākt slikti spēlēt. Vai nespēlēt neko.” Kā no malas sevi vērot, vai neatkārtojos? Tāpēc ir režisors. Kā sauc, tā atskan. Aktieris ir atbalss. Ja režisors nesauc, atbalss vispār nevar notikt. Mārai Zālītei ir brīnišķīgs teksts: es esmu atbalss, bet tu vēl neesi kļiedzis.

Vilis Daudziņš: – No Artūra gaida, un, protams, arī viņš cieš no klišejām. Neglābjami. Kā lielākā daļa no mums, kas spēlē daudz. Cieš no pārmetumiem. Ir ļoti grūti saķert aiz astes nebijušo. Diemžēl tehnoloģija tāda ir: kad tev jānonāk konkrētā psiholoģiskā stāvoklī, tavs ķermenis, kurš ir tam trenēts, automātiski sāk rīkoties, kā tam ir pazīstami rīkoties šādās situācijās uz skatuves. Tad parādās klišeja. Tad pašam sevi jāpieķer, ka dari kaut ko tādu, ko jau esi darījis citās lomās.

Pašam sev jāsit pa pirkstiem un jāmeklē jauns piemērošanās veids, kas raksturīgs tikai konkrētajam tēlam. Tā ir nepārtraukta inventarizācija. Ja ar to nenodarbojas, nav interesanti. Tad iegūstam vienu tēlu, kas iet pa dzīvi. Zinām: ja paņemsim to aktieri, būs labs, organisks, bet nu savā mums visiem labi pazīstamajā organikā. Nekā brīnumaina nebūs – kvalitatīvs darbs.

Rēzija Kalniņa: – Aktieris parasti strādā pēc loģikas. Režisoram ir jābūt tam, kurš šo loģiku jauc. Ja pats ir loģisks, viņš nevar piedāvāt būt neloģiskam. Aktieris turas pie teksta, priekšstata, pie savas pieredzes, bet neturas pie dzīves, jo dzīve ir absolūti neloģiska. Tāpēc režisoram var būt grūti ar Artūru, jo viss, ko viņš dara, ir totāli organiski. Viņš jāsit ārā no tā komforta rāmja. Artūrs to ir pelnījis.

Jans VILLEMS van den BOSS: – Negatīvā kritika par Artūru ir nevis par to, ko viņš dara, bet par to, ko no viņa sagaida. Kritika nāk no mūsu gaidām. Viņš ir visur, bet pilnīgi saprotami, kāpēc. Mēs visi režisori gravitēsim viņa virzienā. Iebraucēji jau nezina, ko viņš līdz šim darījis, un lūdz darīt, ko vajag. Viņš to arī izdara.

Aina MATĪSA: – Aktieris pats to īpaši nejūt, viņam liekas: esmu tāds pats kā agrāk – tiešs un organisks. Nejūt to, ka patiesībā vairs nemaz no visa spēka nelauza galvu par savu lomu, bet vairāk seko, ko dara citi, un sāk revidēt citu darbu. Sāk vainot citus, autoru. Aktierim ir jābūt gatavam, ka tāda “saslimšana” ar viņu var notikt. Jābūt ārkārtīgi vērīgam un paškritiskam, jātur sevi kontrolē un varbūt jāprasa citiem – vai neesmu ko pazaudējis, vai esmu dzīvs? Un pašam jāstrādā.

– *Man ir ļoti svarīgi tas, ko reiz teica Jakovs Rafalsons. Mēs kopā filmējāmies, daudz runājām, viņam arī bija liela slodze, un viņš teica: “Viss, iešu prom no teātra.” Viņš man vienmēr ir asociējies ar cilvēku, kurš visu dara ar laimes izjūtu, un pēkšņi es redzu nogurušu aktieri, kuram viss ir apnicis. Tad mēs, protams, sākām runāt par kritiķiem, un viņš teica, ka nesaprot: kritiķis raksta – viņš ir tāds pats kā tajā lomā, bet, paga, labs vai slikts?*

Māra ZĀLĪTE: – Artūrs saprot, ka ir labs aktieris, bet pirms katras izrādes sevi ļoti plosa. Viņam šķiet: katru reizi no jauna jāpierāda, ka esi labs aktieris. Augustā sāksies mēģinājumi, viņš te jau mācās tekstu un jūk prātā. “Es nezinu, es nevaru!” Viņš joprojām pie katras lomas it kā pārbauda ticību pats sev. Artūra atbildības izjūta ir tik liela, ka viņš ļoti mokās, daudz strādā. Viņš arī parasti ir viens no gatavākajiem, kad aiziet uz mēģinājumu. Cits vēl skatās, kur eksemplārs un kurā lappusē teksts.

Ģirta ĶESTERA balss no 2014. gada: – Kad dzirdu translācijā, man liekas – tas jau ir Moljērs no “Versaļas koda”, tas nav Ričards III. Bet mani tāpat

klausās un domā – to jau viņš ir darījis. Katram ir sava unikāla individualitāte, kuru acīmredzot pat nevajag mainīt. Esmu domājis par to – cik ilgi? Atrodam dažādus raksturus, domāšanas veidus. Jo vairāk lomu, jo tu nevis sāk atkārtoties, bet tevi sāk redzēt kā klišeju. Atkal līdzīgs. Protams, līdzīgs. Tad jāspēlē vai nu sieviete, vai raksturgrimi. Bet tā atribūtika jau vienmēr nestrādā. Žanrs ir reālpsiholoģisks, lai kādos apstākļos būtu. Tehnika ir tāda. Tu vienalga dzīvo reāli, tāpēc aiziet no sevis ir neiespējami. Šajā ziņā jebkuram māksliniekam iestājas krīze. Kad sāk just, ka viņu saiņo, ka produkcija ir viena un tā pati. Labs, garšīgs, bet – vienalga – tu. Viena galvenā loma sezonā, ja esi laba mēroga aktieris, ir pilnīgi pietiekami. Tas ir neprāts, tā ir bedre, kas notiek Nacionālajā, Dailes teātrī. Bet es saprotu, ka to nevar atrisināt viena pati teātra administrācija vai Kultūras ministrija, to var atrisināt radoša darba grupa. Jāmaina dotācijas piešķiršanas sistēma. Jāsēž juristiem, ekonomistiem, teātra administrācijai, Kultūras ministrijas pārstāvjiem pie viena galda un jādoma. Jāpieņem likums par aktieri. Mēs esam pielīdzināti kultūras darbiniekam.

– *Es gribētu būt neprognozējams, lai nevar paredzēt, kā es spēlētu kādu lomu. Viss jau ir bijis. Protams, es atkārtojos, un ar katru jaunu lomu ir arvien grūtāk izslēgt no galvas iepriekšējās. Pat teksti un situācijas atkārtojas. Ir ārkārtīgi grūti Valmonā neielaiest Saljēri. Vide, kostīmi, režisors, britu autors. Un ir situācijas, kad “Bīstamajos sakaros” man pēkšņi šķiet, ka esmu Saljēri un ir “Amadejs”. To radošās biogrāfijas pagrieziena punktu, kuros izdari lēcienu, ir ārkārtīgi maz, un tie nevar būt katrā lomā un pat ne katrā otrajā. Saljēri un Podsekaļņikovs nevar rasties bieži. Ir jāsakrīt daudziem apstākļiem, lai tas notiktu: režisoram, materiālam, aktiera tābrīža atdevei vai spējai atvērt kaut ko. Ja, piemēram, par “Nepanesami ilgajiem apskāvieniem” uzrakstītu, ka Skrastiņš ir kā parasti labs (vajadzētu pārlasīt, kas ir rakstīts), es sacītu: piekrītu, jo man bija ļoti interesanti strādāt šajā žanrā un neesmu tik iesūnojis vecītis, ka nevarētu strādāt šādā dramaturģijā. Es varu, es to saprotu, un man patīk. Man ir svarīgi katru vakaru, kad ir izrāde, noticēt līdz galam, ieiet apstākļos un būt iekšā pa īstam. Tad arī skatītājs ticēs. Man liekas – tas ir svarīgākais. Par to ir aktiera profesija.*

Māra Zālīte: – Artūrs ir ļoti ievainojams. Bet sūkstīties par kritiku pieder pie profesijas.

Ivars Auziņš: – Ar kādu dedzību Artūrs sargā savu privāto teritoriju, ar tādu arī sargā savu lomu. Ja, viņaprāt, izdarīts viss un vēl vairāk, viņš cenšas pateikt, ka ir izdarīts viss iespējamais. Ja ir bijis slikts režisors, tā arī rakstiet. Artūrs ir ļoti azartisks cilvēks. Grib būt pirmais, uzvarēt.

Kritiku grūti savienot ar gribu būt pirmajam, iegūt balvu. Man tas nebūtu tik svarīgi, jo ir kolosāli vien būt pamanītam. Godkāriba ir viens no motoriem. Ar to mēs atšķiramies. Kā kritērijs tas *oskariņš* viņam pa galvu tirinās. Ja paprasīsi, vai tas ir svarīgi, visticamāk, pateiks – nu nē. Viņam ir svarīgi, ka, tāpat kā sportā, uzvar labākais. Traki, ja uz viņa celiņa ir ūdens vai, nedod Dievs, kāds to vēl uzlējis. Artūrs ir ar savām vājībām, bet viņš mentāli ir ļoti veselīgs cilvēks. Paveicies, ka pašapziņa ir tādā daudzumā. Pašnovērtējumam ir jābūt, citādi esi nabadziņš, kurš īsti nesaprot, kas notiek.

Rēzija Kalniņa: – Protams, Artūrs ir lecīgs, ja viņu sit. Tad bērni aizstāvas. Ja saka – tu esi nepietiekami labs. Viņš ir gudrs cilvēks, redzīgs.

Evitas Mamajas balss no 2014. gada: – Lecīgums pret kritiku ir Dailes stils. No vienas puses, man tas pat patīk, bet, no otras –, tas ir ļoti lipīgi. Džilis ir teicis: sākumā tas šķita lieliski, ka te katrs ir zvaigzne, bet tā kļūst par problēmu. Un to pirmais pamanīja Jans. Ienāk kāda no administrācijas bufetē, un Jans prasa man, kas viņa ir. Vēl viena slavenība? Te katrs garderobists izturas kā zvaigzne. Tas ir ļoti negatīvi, jo katrs deķi velk uz savu pusi, domā tikai par sevi un izceļ sevi. Bet tas ir vēsturiski veidojies, no Smiļģa laikiem. Augstprātība te vienmēr ir bijusi, bet tagad aiziet nepareizajā virzienā. Smiļģis teica: par Dailes teātra aktieri būt ir lielāks gods nekā spēlēt galveno lomu jebkurā citā teātrī, un tam es pilnīgi piekrītu. Tagad tas ir destruktīvs process. “Oņeginā” masās to ļoti labi varēja redzēt, kurš demonstrē attieksmi. Kāpēc visi iemīlas Liepājas teātrī, kas tur aizbrauc strādāt? Tur piecdesmitā izrāde ir tāda pati kā pirmā. Aktieri spēlē ne tikai galvenās lomas, bet arī kordebaletā uz pilnu klapi.

– Ideālā gadījumā man vajadzētu būt neatkarīgam no jebkura viedokļa, jo tikai tad var sasniegt patiesi lielus mērķus. Tāpēc, ja tu izlasi kaut vienu recenziju par sevi – kaut tikai vienu –, tu jau esi ietekmējies, vienalga, ko par tevi rakstītu, labu vai sliktu. Ņemot vērā, cik daudz recenziju par sevi esmu lasījis, es nekad vairs lielo mērķi nenasniegšu. Es saprotu, ka recenzija arī ir literatūras žanrs, un tad tā ir vajadzīga tikai un vienīgi skatītājiem, lasītājiem. Ja tu uzraksti, ka es spēlēju nepareizi, ka jāspēlē tā, nevis tā, es to ignorēju, jo – ko gan man tas dod? Es taču bez režisora ziņas neko nevaru mainīt. Tātad kritika pirmām kārtām vajadzīga režisoram. Ir bijuši gadījumi, kad nospēlējam ģenerālmēģinājumu, kolēģa draugi vai draudzenes noskatās un pasaka: tajā vietā vajag spēlēt citādi. Pirmizrādē režisors ar šausmām ierauga, ka aktieris spēlē kaut ko citu, jo kāds ir pateicis viedoklīti. Bet vispirms ir režisors. Ar Janu

man tā ir bijis. Mums vienu laiku bija tāda mode, ka viens otram gājām klāt mēģinājumos un bezmaz vai režisora klātbūtnē teicām: zini, man liekas, tajā vietā tev jāspēlē tā un tā. Ir režisori, kas tam nepievērš uzmanību, bet Jans uzreiz pajautāja: ko viņš tev teica? Pag, pag, visu caur mani, es par to atbildu.

Kritiķis ir kā radnieks. Ir viņš tāds: zini, ka Ziemassvētku pasākumā būs, kaut ko izspļaus. Nākamajos Ziemassvētkos atkal būs tāpat. Jo radniekus neizvēlas, izvēlas draugus. Bet aktieris var iztikt bez kritikas, jo aktierim tomēr ir režisors, viņš ir galvenais.

– Bet ja režisors nav uzdevuma augstumos?

– *Tad kritiķis tāpat nevar palīdzēt. Man kritiķis būtu vajadzīgs mēģinājumos, ja viņš sēdētu no pirmā līdz pēdējam, ja viņš zinātu visu procesu.*

– Tad tāds savu kritiķa funkciju būs zaudējis, jo viņš vairs neredz no malas, bet kļūst par procesā iesaistīto.

– *Bet tu atnāc uz gatavu darbu, neko par to nezinot. Varbūt esi lasījusi materiālu, un tu pasaki, ka es spēlēju slikti. Ko man tas dod, ko tas dod šai izrādei?*

– Tu jūties sists vai tomēr novērtēts?

– *Es smagi melotu, ja teiktu, ka esmu sists, – drīzāk otrs variants.*

– Tu esi novērtēts. Kāpēc tev ir lecīga attieksme pret kritiķiem?– *Vai tad? Bet es taču neesmu publicējis nevienu rakstu pret kritiķiem. Es vienreiz Spēlmaņu naktī, kad man iedeva balvu par otro plānu, pateicu, ka es nesaku paldies žūrijai, bet Teātra darbinieku savienībai, jo žūrija slinki apmeklēja Dailes teātri. Ļoti labi atceros: man bija cemme, jo bija “Siseņi”, “Idiots”, bet pirms Spēlmaņu nakts visās kritiķu aptaujās tiek runāts, ka Dailes teātrī nekā nav, ka nav ne ar ko pārsteidzis, ka vislielākās problēmas ir Dailes teātrī. Paga, paga, mums bija tā izrāde, par kuru neviens neko nav uzrakstījis! No mūsu 17 izrādēm es varu nosaukt piecas, par kurām jūs neesat uzrakstījuši!*

– Bet balvu deva žūrija.

– *Man tajā brīdī bija svarīgi, lai žūrija nefalsificē vēsturi. Bet ir vēl viena lieta, un kolēģi to zina. Man gribas provocēt. Varbūt es neesmu labs cilvēks. Jā, man ir tieksme provocēt – jo nepiemērotāka situācija, jo labāk. Lecīgumu es varu atļauties, jo, ja man nebūtu nevienas balvas, nevienas nominācijas, taču uzskatītu, ka esmu baigi krutais un brauktu virsū kritiķiem, – tad es būtu vienkārši baigais, atvainojos... Bet es domāju, es ticu, ka tā iztuos nevis vienkārši lekšanās dēļ, bet tāpēc, ka esmu Dailes teātra patriots. Un, ja nokļūstu kompānijā, kurai joprojām ir priekšstats, ka Daile ir*

balagāna teātris... Tas ir tāpat kā ar stereotipu, ka skaista aktrise nevar būt laba aktrise.

Fragments Kroders.lv publicēts ar autores un izdevniecības atļauju